

Zákon upravuje podmienky poskytovania ochrany osobám v pracovnoprávnom vzťahu alebo v inom obdobnom vzťahu v súvislosti s oznamovaním kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti a práva a povinnosti osôb pri oznamovaní protispoločenskej činnosti. Zákon upravuje tiež zriadenie, postavenie a pôsobnosť Úradu na ochranu oznamovateľov (predmetnou novelou došlo k zmene názvu Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti na Úrad na ochranu oznamovateľov).

Na účely Zákona sa rozumie:

a) oznamovateľom fyzická osoba, ktorá v dobrej viere urobí oznámenie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia alebo zamestnávateľovi; za oznamovateľa sa považuje aj fyzická osoba, ktorá v dobrej viere

1. urobí oznámenie a jej pracovnoprávny vzťah alebo iný obdobný vzťah sa skončil, ak sa dozvedela informácie o protispoločenskej činnosti počas trvania tohto pracovnoprávneho vzťahu alebo iného obdobného vzťahu,
2. urobí oznámenie a jej pracovnoprávny vzťah alebo iný obdobný vzťah ešte nevznikol, ak sa dozvedela informácie o protispoločenskej činnosti počas výberového konania alebo v rámci predzmluvných vzťahov,
3. urobila oznámenie anonymne a jej totožnosť bola odhalená,
4. zverejnila informácie o protispoločenskej činnosti, ktoré sa dozvedela počas výberového konania alebo v rámci predzmluvných vzťahov a jej pracovnoprávny vzťah alebo iný obdobný vzťah ešte nevznikol alebo počas trvania pracovnoprávneho vzťahu alebo iného obdobného vzťahu alebo po skončení pracovnoprávneho alebo iného obdobného vzťahu z dôvodu, že
 - 4.1. urobila oznámenie prostredníctvom vnútorného systému preverovania oznámení a nebola oboznámená s výsledkom preverenia podľa § 10 ods. 8, alebo neboli prijaté vhodné opatrenia podľa § 10 ods. 8 Zákona a následne urobila takéto oznámenie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia a nebola v primeranej lehote oboznámená so stavom preverovania alebo s výsledkom preverenia,
 - 4.2. urobila oznámenie orgánu príslušnému na prijatie oznámenia a nebola v primeranej lehote oboznámená so stavom preverovania alebo s výsledkom preverenia,

4.3. je dôvodná obava, že protispoločenská činnosť môže predstavovať bezprostredné alebo zjavné ohrozenie verejného záujmu, alebo

4.4. je dôvodná obava, že v prípade urobenia oznámenia orgánu príslušnému na prijatie oznámenia by jej hrozil postih alebo vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu hrozí, že orgány na prijatie oznámenia nezabezpečia nestranné a nezávislé preverenie skutočností uvedených v oznámení,

b) oznámením uvedenie skutočností, o ktorých sa fyzická osoba dozvedela v súvislosti s pracovnoprávnym vzťahom alebo iným obdobným vzťahom a ktoré sa týkajú protispoločenskej činnosti,

c) kvalifikovaným oznámením oznámenie, ktoré môže prispieť alebo prispelo k objasneniu závažnej protispoločenskej činnosti alebo k zisteniu alebo k usvedčeniu jej páchatel'a,

d) závažnou protispoločenskou činnosťou

1. trestné činy podľa § 168, § 170, § 170b, § 177, § 212, § 213, § 217, § 221, § 226, § 233a, § 237 až 240, § 243, § 243a, § 247, § 247d, § 251a, § 252 až 254, § 261 až 263, § 266 až 268, § 271, § 278a, § 283, § 299a, § 302, § 305, § 326 až 327a, § 328 až 336b, § 336d, § 348, § 352a alebo § 374 Trestného zákona,

2. trestný čin, za ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou dva roky,

3. správny delikt, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou určenou výpočtom, alebo

4. správny delikt, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou vo výške najmenej 30 000 eur,

e) pracovnoprávnym vzťahom pracovný pomer, dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, štátnozamestnanecký pomer alebo služobný pomer,

f) iným obdobným vzťahom najmä výkon práv súvisiacich s účasťou, správou alebo riadením v právnickej osobe, činnosť osoby vykonávajúcej funkciu člena orgánu právnickej osoby, činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby, výkon práv a povinností vyplývajúcich zo zmluvy, ktorej predmetom je dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby, odborná prax, absolventská prax, aktivačná činnosť, dobrovoľnícka činnosť,

g) orgánom príslušným na prijatie oznámenia úrad, prokuratúra alebo správny orgán príslušný na konanie o správnom delikte, ktorý je závažnou protispoločenskou činnosťou podľa § 2 písm. d) bodu 3 a 4 alebo príslušná inštitúcia, orgán, úrad alebo agentúra Európskej Únie,

h) dotknutou osobou fyzická osoba alebo právnická osoba, proti ktorej oznámenie smeruje,

i) zamestnávateľom osoba, ktorá zamestnáva najmenej jednu fyzickú osobu v pracovnoprávnom vzťahu,

j) orgánom verejnej moci

1. štátny orgán, obec, vyšší územný celok,

2. právnická osoba zriadená zákonom a právnická osoba zriadená štátom, obcou alebo vyšším územným celkom podľa osobitného predpisu,³⁾

3. právnická osoba s majetkovou účasťou osoby uvedenej v prvom bode alebo v druhom bode,

4. právnická osoba, ktorej zákon zveruje právomoc rozhodovať o právach a povinnostiach v oblasti verejnej správy,

k) konaním v dobrej viere konanie fyzickej osoby, ktorá vzhľadom na okolnosti, ktoré sú jej známe, a vedomosti, ktoré v čase oznámenia má, sa odôvodnene domnieva, že uvádzané skutočnosti sú pravdivé; v pochybnostiach sa konanie považuje za konanie v dobrej viere, dovtedy, kým sa nepreukáže opak,

l) odvetné opatrenie je konanie alebo opomenutie konania v súvislosti s pracovnoprávnym alebo iným obdobným vzťahom oznamovateľa vyvolané oznámením alebo zverejnením informácií o protispoločenskej činnosti a ktoré oznamovateľovi alebo osobe podľa § 1 ods. 4 písm. a) až e) spôsobilo alebo môže spôsobiť neopodstatnenú ujmu; odvetným opatrením podľa predchádzajúcej vety je najmä

1. výpoveď alebo okamžité skončenie pracovného pomeru,

2. skončenie v skúšobnej dobe alebo nepredĺženie pracovného pomeru na dobu neurčitú,

3. odvolanie, preradenie na nižšiu pozíciu alebo odmietnutie povýšenia,
4. zmena pracovných povinností, miesta výkonu práce alebo zmena pracovného času,
5. zníženie mzdy, nepriznanie odmeny alebo osobného príplatku,
6. neposkytnutie odbornej prípravy,
7. disciplinárne opatrenie,
8. nátlak, zastrašovanie alebo obťažovanie,
9. poškodzovanie dobrej povesti,
10. odstúpenie od zmluvy o dodávke tovarov a služieb,
11. zrušenie licencie alebo povolenia.

Od 1. septembra 2023 nadobudnú účinnosť ustanovenia Zákona týkajúce sa vnútorného systému preverovania oznámení, v zmysle ktorých:

Zamestnávateľ, ktorý zamestnáva najmenej 50 zamestnancov, zamestnávateľ, ktorý poskytuje finančné služby, služby v oblasti bezpečnosti dopravy alebo služby v oblasti životného prostredia, a zamestnávateľ, ktorý je orgánom verejnej moci, ktorý zamestnáva najmenej päť zamestnancov, je povinný určiť organizačnú zložku alebo osobu v rámci svojej organizácie, ktorá plní úlohy zamestnávateľa podľa § 10 ods. 5 až 8 a § 11 ods. 1 (ďalej len „zodpovedná osoba“). Zodpovedná osoba musí mať odborné predpoklady na plnenie úloh podľa tohto zákona. V obci a vo vyššom územnom celku je zodpovednou osobou hlavný kontrolór.

Zamestnávateľ definovaný v predchádzajúcom odseku (ďalej „zamestnávateľ“) je povinný potvrdiť prijatie oznámenia do siedmich dní od jeho prijatia.

Zamestnávateľ je povinný preveriť oznámenie a oznámiť oznamovateľovi výsledok preverenia oznámenia a opatrenia, ak sa prijali na základe preverenia oznámenia do 90 dní od potvrdenia prijatia oznámenia alebo ak sa prijatie oznámenia nepotvrdilo, do 90 dní od uplynutia siedmich dní od prijatia oznámenia. Ak výsledkom preverenia oznámenia je postúpenie veci na vybavenie podľa Trestného poriadku alebo osobitných predpisov, zamestnávateľ je povinný o tejto skutočnosti vopred informovať oznamovateľa; to neplatí, ak

by informovaním oznamovateľa mohlo byť zmarené prešetrenie oznámenia. Zamestnávateľ je povinný vyžiadať si výsledok vybavenia v rozsahu, ako to umožňuje osobitný predpis a do desiatich dní od doručenia tohto výsledku s ním oboznámiť oznamovateľa.

Zamestnávateľ je povinný vydať vnútorný predpis, v ktorom určí podrobnosti o podávaní oznámení; preverovaní oznámení a oprávneniach zodpovednej osoby pri preverovaní oznámení; zachovaní mlčanlivosti o totožnosti oznamovateľa a totožnosti dotknutej osoby; evidovaní oznámení; oboznamovaní oznamovateľa s výsledkom preverenia jeho oznámenia; spracúvaní osobných údajov uvedených v oznámení; prijímaní opatrení na odstránenie nedostatkov zistených pri preverovaní oznámení a o komunikácii s oznamovateľom vo veci týchto opatrení; prijímaní opatrení proti bráneniu v oznamovaní protispoločenskej činnosti.

Zamestnávateľ je povinný prijať opatrenie voči zamestnancovi, ktorý bráni urobeniu oznámenia alebo vedeniu evidencie oznámení.

Zamestnávateľ je povinný počas troch rokov odo dňa doručenia oznámenia viesť evidenciu oznámení v rozsahu: dátum doručenia oznámenia; meno, priezvisko a pobyt oznamovateľa, ak nejde o anonymného oznamovateľa; predmet oznámenia; výsledok preverenia oznámenia a dátum skončenia preverenia oznámenia.

Od 1. septembra 2023 sa tiež menia ustanovenia Zákona týkajúce sa výšky pokút, ktoré môže uložiť zamestnávateľovi Úrad na ochranu oznamovateľov, napr. z doterajších 20 000 € na 30 000 €.

Nakoľko dňa 1. septembra 2021 začal svoju činnosť novozriadený Úrad na ochranu oznamovateľov, týmto dňom prešli kompetencie v oblasti ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti z inšpektorátov práce na tento úrad.

Úrad na ochranu oznamovateľov odo dňa prechodu kompetencií:

- rozhoduje vo veciach ochrany pri oznámení závažnej protispoločenskej činnosti a o pozastavení účinnosti pracovnoprávneho úkonu,
- kontroluje uplatňovanie zákona,
- kontroluje
 - a. dodržiavanie ustanovení o poskytnutí ochrany a výkone ochrany,
 - b. spôsob, akým sa zamestnávateľ alebo dotknutá osoba správala k oznamovateľovi v čase po podaní oznámenia a

c. dodržiavanie ustanovení o vnútornom systéme preverovania oznámení,

- oznamuje príslušným orgánom podozrenie z postihu oznamovateľa v súvislosti s oznámením protispoločenskej činnosti,
- poskytuje poradenstvo zamestnávateľom pri vypracovávaní vnútorného predpisu o systéme preverovania oznámení a mechanizmu jeho dodržiavania,
- poskytuje poradenstvo a konzultácie v súvislosti s oznamovaním protispoločenskej činnosti,
- vydáva odborné stanoviská a metodické usmernenia vo veciach ochrany oznamovateľov.

Úrad na ochranu oznamovateľov zároveň plní aj ďalšie úlohy vyplývajúce mu zo zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

Vo veciach ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti sa môžete obrátiť na:

Úrad na ochranu oznamovateľov
Námestie slobody 29
811 06 Bratislava

Bližšie informácie o činnosti Úradu na ochranu oznamovateľov, ako aj ďalšie užitočné informácie týkajúce sa danej témy, nájdete na stránke www.oznamovatelia.sk